

ביאורים

אחד מהדברים המוכרים לכל מי שנמצא בתחילת דרכו הלימודית הוא המפגש עם הקושי שמתלווה ללימוד. כאשר אדם נמצא בתחילת דרכו, ורוצה לעסוק בתורה רק על פי מה שמתחשק לו, מתוך הרגשה נעימה והתענגות בכל רגע ורגע של לימוד, הוא עשוי למצוא את עצמו מחר מאוד מנותק מהלימוד, בלא חשק ובלא רצון. בחיי היום-יום אנו פוגשים נערים ומבוגרים שמעוניינים ללמוד תורה, אבל כאשר הם ניגשים ללימוד בפועל - הם מרגישים חוסר שייכות למה שהם לומדים.

הרב קוק מתייחס לתופעה זו, ומעצים את הקושי עוד יותר. מכיוון שלימוד התורה הוא העיסוק בחכמה האמתית, היה מתבקש מאוד שהאדם יימשך לעסוק בלימודה. שאלה זו מתעצמת עוד יותר לנוכח העובדה שה' ברא את האדם בצורה שלמה וטהורה, ולכן קשה להבין מה גורם לתחושת חוסר החשק שיש לעתים לאדם שבא לעסוק בלימוד התורה.

צריך לדעת שהקושי העיקרי הוא הקושי הקיים בתחילת הדרך. בתחילת הדרך, כאשר האדם עדיין לא התקדש ועדיין לא הושפע מהאור שבתורה, יש לו הרגשה שהתורה היא חיצונית לו. אולם לאחר שהאדם עמל בתורה והתאמץ מאוד בלימודה, הוא מתקדש ונהיה טהור יותר. בזכות כך הוא זוכה להגיע למדרגה שבה הלימוד מתאים לו בצורה טבעית, וממלא אותו בעונג.

כיוון שכך, בתחילת הדרך של לימוד התורה ישנו צורך לשים דגש על לימוד התורה בהשקעה ובעמל מרובים, מתוך הסכמה לקבל עול. ההשקעה והעמל מיישרים את האדם ומרוימים אותו, ובכך הוא זוכה להגיע למדרגה רוחנית גבוהה יותר, שבה הוא מוצא חיבור והתאמה טבעיים לתורתנו הקדושה.

הרחבות

• תענוג בלימוד התורה

עונותינו ועונותינו אבותינו קלקלו כפר את טעמנו הטבעי הטהור, עד שהחשק הטוב להשפיל ולהיטיב בפינו סר מעלינו. הרב קוק כותב שהלימוד בתחילת הדרך לא בהכרח נעים, כיוון שנפש האדם 'התקלקלה', ועזבה את מצבה הראשוני המתוקן. כמובן שבשאר מהלך הלימוד בחייו של האדם הוא צריך לשמוח ולהתענג בלימודו.

הרב אברהם בורנשטיין מחזק עיקרון זה בהקדמה לספרו 'אגלי טל': "ומדי דברי, זכור אזכור מה ששמעתי קצת בני אדם טועין מדרך השכל בענין לימוד תורה הקדושה ואמרו כי הלימוד ומחדש חידושים ושמח ומתענג בלימודו - אין זה לימוד התורה כל כך לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות, שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה, אבל הלימוד ומתענג בלימודו - הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו. ובאמת זה טעות מפורסם. ואדרבא, כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה - להיות שש ושמח ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעין בדמו. ומאחר שנהנה מדברי תורה - הוא נעשה דבוק לתורה... ומודינא דהלומד לא לשם מצוות הלימוד רק מחמת שיש לו תענוג בלימודו הרי זה נקרא לימוד שלא לשמה... אבל הלומד לשם מצוה ומתענג בלימודו הרי זה לימוד לשמה וכולו קודש כי גם התענוג מצוה."

הסיבה ללימוד התורה צריכה להיות הציווי מריבון העולם, אך מי שלומד מסיבה זו ונהנה בלימודו - אפילו הנאתו היא חלק מהמצוה. זהו החלק העיקרי במצוות לימוד התורה - ללמוד מתוך שמחה והנאה. בצורה כזו האדם זוכר את לימודו, והתורה נעשית חלק ממנו. מלבד זאת, לימוד מתוך שמחה מפתח את היצר הטוב באדם.

לעילוי נשמת רוזה בת אלתר יהודה ז"ל
לעילוי נשמת עין חיים בן ג'נט ז"ל

טבע הנפש
מתאים לתורה

איני והאמר רב גדל אמר רב, כל תלמיד חכם שיושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר^ו תכוונוה, שנאמר שפתותיו שושנים מור עבר, אל תקרי מור עבר אלא מר עובר, אל תקרי^ו שושנים אלא שושנים^ו. באמת האלהים עשה את האדם ישר, והתכוונה האמתית שבטבע הנפש האנושית היא מתאמת^ו מאד לדרישת החכמה והדעת. אם כן השמחה וטוב-הלב בדרישת התורה היא נאותה^ו מאד למצב הנפש, וראוי הוא לפי זה שתמיד יהיה העסק בתורה שעשוע לנפש ושמחה ללב. אמנם עלינו שלא לשכח כי כבר אין אנו מוצאים את האדם על פי טבעו הטהור האמתי, עונותינו ועונות אבותינו קלקלו כבר את טעמנו הטבעי הטהור, עד שהחשק הטוב להשפיל ולהיטיב בטבע^ו סר מעלינו, ותחתיו נקשרה בלבבנו אגלת וחשך של הוללות וכל חמדת עין חיצונית, שהוא ההפך מדרישת החכמה ודעת אלהים אמת. עד אשר בראשית למונדנו נמצא על פי רב את הלמודים היותר יקרים ועקריים הפוכים הרבה^ו לטבענו הגס והמנוון, אשר לא די שלא נשבע שמחה וענג מהם כי אם עוד ימרונו את רוחנו ויהיו עלינו למשא.

ההתחלה קשה

אלא שעלינו לדעת שאדם לעמל ילד, וכי רק בהתחלה, בטרם נבא אל עמק ים החכמה והדעת, תהיה לנו המלחמה וההכבדה הזאת, אבל אחרי התקדשנו פראוי בקדשת התורה אז תבא חכמה בלבנו ודעת לנפשנו ינעם^ו, כי תשוב הנפש לטבעה הטהור להתענג על ד' ותורתו. על כן נואלו^ו מאד אותם שרוצים לעשות את כל מדרגות הלמודים גם כן לתלמידים הצעירים והמתחילים בערך של שעשועים. לא באפן כזה תבא חכמה בלב עיר פרא האדם בהולדו, רק חכמה שלמדתי באף^ו היא שעמדה לי^ו. אף על פי שיפה נעים ונאות מאד מצב השמחה, מלוי הרצון והשעשוע, בדברי תורה וחכמה, אמנם חלילה להיות בהולים על הענג הזה, שהוא הצד החיצון אל החכמה ואל דעת האמת בשעתו^ו, לקנותו בלא עתו^ו. זה החלק^ו יסיר מהמתחיל את החפץ לעמל ולהתנגע ולעמז על האמת, כי לא יוכל כלל להתאים העמל הגדול הנדרש לדברי תורה עם חפץ השמחה והענג בתחלתו, מתנת אלהים זאת אינה נתונה כי אם לאותם שכבר יגעו הרבה והרגילו את נפשם בענעם אור האמת, עד שכל עמל נפש בדרישת התורה והדעת הוא מרבה להם ששון וענג רב. על כן נפשם שהחם הוא הפך המועיל^ו הרבה בפעלתו בעולם, מפל מקום המתכונן להנות ממנו שלא לפי הכנתו הלא יהפך לו לרויץ^ו, כן כל תלמיד חכם היושב לפני רבו, והוא עדינה^ו במצב המתחילים, שהוא עדין זקוק לרב להעמידו על האמת והישר בדרכי תורה, ואין שפתותיו נוטפות מר, הוא חפץ כבר שלא יהיו לו דברי תורה לעמל, כי אם לבקש בהם את הנעים והשעשוע, תכוונוה. הוא מתקרב אל אשה של תורה שלא כפי המדה המקשרת לו, ויאבד בזה את פשונו ואת התפתחות שכלו וישר הגיונו, שיביאאו לאחרית טובה ושמחה וגם ענג בבא עתו.

(עין איה, שפת א, פרק ב, פסקה קא)

שפתותיו נוטפות מר - הרגשת מרירות מחמת אימה (רש"י). אל תקרי וכו' - חז"ל דורשים שאף-על-פי שמשמעות המילה "מור" היא בשמים, יש לדרוש מר (מרירות). שושנים - שלומדים. מתאמת - מתאימה. נאותה - ראויה. בטבע - כתכונה טבעית. הפוכים הרבה - מנוגדים ביותר. ינעם - בניעמות ושמחה. נואלו - טיפשות. באף - בצער ויגיעה. שעמדה לי - מביאה לקיום התורה באדם. בשעתו - בשלב מפותח של הלימוד. לקנותו בלא עתו - לזכות לעונג בשלב מוקדם של הלימוד. זה החלק - השאיפה לעונג בתחילת דרכי הלימוד. המועיל - למשל: לחימום ולבישול. לרויץ - למזיק, שייכווה מהחום. עדינה - עדיין.

